

Ethiske dilemmaer ved brug af teknologi

Inden for demensområdet er der en række etiske dilemmaer ved brug af teknologi. Derfor er det altid fornuftigt at overveje, om det er hensynet til personens selvstændighed eller hensynet til sikkerhed og tryghed, der skal veje tungest.

Her kan du læse nogle eksempler på etiske dilemmaer og forslag til, hvordan man kan finde løsninger på dilemmaerne.

Balancen mellem tryghed og indblanding

Når man bruger visse former for teknologi, kan det medføre en krænkelse af retten til frihed og privatliv. Sådanne situationer kan fx opstå, når man bruger GPS-sporingsenheder, som giver mulighed for at overvåge en persons aktiviteter og færden.

Det kan også ske, hvis en person med demens får støtte til at bruge en elektronisk kalender. Disse former for teknologier giver potentielt pårørende, og måske også fagpersoner, mulighed for at "kigge med" og overvåge personen.

Dilemmaer om frihed og privatliv kan også opstå i situationer, hvor en person med demens opholder sig et sted, hvor andre måske ikke synes vedkommende burde være, eller hvis personen har former for aktiviteter, som andre ikke synes er hensigtsmæssige, men som ikke udgør en egentlig risiko. Det kan medføre både etiske og retssikkerhedsmæssige dilemmaer.

Hvornår skal omgivelserne handle ud fra den viden, de får via teknologien? Og hvor meget "uhensigtsmæssig adfærd" skal der til, før de skal handle i forhold til at undgå en eventuel risikosituation? Det kan også give professionelle og offentlige aktører udfordringer i forhold til, at de finder det vanskeligt at overholde fx tavshedspligt overfor pårørende. Der er altså en reel risiko for, at både pårørende og fagpersoner overtræder grænser og misbruger deres beføjelser, når teknologi bruges indenfor demensområdet.

Som tidligere beskrevet giver lovgivningen om Tryghedsskabende Velfærdsteknologiske Løsninger retningslinjer for at iværksætte brugen af overvågningsteknologi, men den konkrete daglige brug af teknologi medfører mange dilemmaer, og der findes ikke lovgivning, som giver klare retningslinjer for andre former for teknologi, som hyppigt bruges indenfor demensområdet.

For at sikre, at formelle retningslinjer og lovgivning overholdes, og at uhensigtsmæssig brug af teknologi undgås, er det vigtigt, at der er etableret en fast og tydelig struktur i forhold til information, samtykke og samarbejde, når der anvendes teknologi sammen med borgere med demens og deres pårørende. Herunder er det vigtigt, at fagpersoner har tilstrækkelig viden om, hvordan de medvirker til at overholde lovgivning om fx datasikkerhed og tavshedspligt.

Teknologien medfører også risiko for fejl

En af ulemperne ved brug af teknologi er, at det også i sig selv kan medføre risici. Ingen teknologi er uden fejl. Der kan være fx ske nedbrud på servere, fejl i software eller nedbrud af netværk, som medfører, at teknologien ikke fungerer. På den måde kan teknologien give en falsk tryghed.

Der er også stor risiko for menneskelige fejl i forbindelse med brug af teknologi. Derfor er der behov for en klar ansvarsfordeling og faste rutiner, hvis man skal sikre, at teknologien fungerer. Det er en god ide at sørge for, at der er klare rammer for, hvordan man sikrer, at teknologiens software er opdateret, og at den er ladet op, hvis den kræver strøm. Det er også vigtigt med en fast procedure, hvis teknologien ikke fungerer, og hvordan der fx kan skaffes en erstatning.

Klare rammer og ansvarsfordeling kan medvirke til at sikre, at teknologien er nemt tilgængelig for personen med demens, og at den reelt bruges.

Nutidens og fremtidens teknologier giver flere etiske udfordringer

Ethiske udfordringer i forhold til brug af teknologi inden for demensområdet vil formentlig blive endnu flere og endnu tydeligere, når fx kunstig intelligens og robotteknologi bliver mere fremherskende. Nuværende dilemmaer om fx brugen af robotkæledyr vil blive endnu mere tydelige, når vi i fremtiden reelt vil være omgivet af robotter, der kan varetage egentlige plejemæssige opgaver og sociale robotter, der kan vække og skabe følelser, interaktion og kommunikation. Det vil formentlig medføre dilemmaer om, i hvilken udstrækning teknologier kan erstatte mennesker.

Derfor vil det være nødvendigt at etablere lovgivning og etiske rammer for, hvornår disse teknologier bruges, fx om den enkelte person har ret til at sige nej til teknologier, men også om rettighederne til at bruge teknologi.

Privates øgede brug af teknologi med kunstig intelligens og robotteknologi vil også medføre nye dilemmaer. Har man fx ret til at stille krav om teknologi, når man flytter i en plejebolig? Og må man have sin egen teknologi med? Må man fx have stemmestyrede teknologier, der styrer boligen og støtter hukommelsen, men som også kan overvåge samtalen? Og må man have sin egen sociale robot med, som man har et nært forhold til?

Kilder

Ballegaard, S.A. og Andersen, D.B. (2023). Teknologi til støtte og omsorg – Undersøgelse af forlængede frikommuneforsøg med teknologi til borgere med demens eller kognitiv funktionsnedsættelse. VIVE.

[VIVE](#)

Ienca, M., Wangmo, T., Jotterand, F., Kressig, R. W., & Elger, B. (2018). Ethical design of intelligent assistive technologies for dementia: a descriptive review. *Science and engineering ethics*, 24(4), 1035-1055.

[PubMed](#)

Öberg, A. D og Rolfer, B. "Välfärdsteknologi handlar inte om teknik utan om människor" - tekniksprång i nordisk demensvård. Nordens välfärdscenter, Sverige.

[Nordic Welfare](#)

Senest opdateret: 13. oktober 2023